

Национална и универзитетска библиотека
"Св. Климент Охридски" - Скопје

PC II 30/1928

11956004596

C081SS 0

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
Скопје

P.p. 11. 30
1736/1928

2
ЈАНУАР 1928.

Број 1.

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР.

САДРЖАЈ:

Омладини,
Rastko,
Облаци,
За Сунцем,
Последњи пламен,
San,
У вечери,
...
Полудело срце,
Panika,
Књижевне белешке,

А. Игровић.
Aleks. D. Aksić,
Б. Боровски.
Петар И. Лазић.
Петар И. Лазић.
Бора Мијалковић.
Неђељко Радић.
Р. Д. Марковић.
Сав. Штедимлија.
Josip Ostler.

КУМАНОВО.

ОДНА

2.

4596/ $\frac{1}{16}$

Год. I

ЈАНУАР 1928.

Број 1.

PC II 1736/1928

Lib. № 2. 4596/56

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР.

PC II 30/1928

Омладини.

4596/56

Безброј се пута рекло: „На млађима свет остаје“. И никоме није пало на памет да се буну, нико није тражио доказе. Јер је то дато самим природним током ствари. Стога ми ову баналоу истину нећемо подвлачити. Друго је за нас овде важно: начин на који ћемо је схватити, пут којим ћемо поћи.

Опште је признат факат да нам је послератно доба оставило пуно проблема, који чекају да буду решени, пуно тешких друштвених болести, које треба лечити. Па ипак има чудних људи и чудних схватања. Данас се од стране „пријатеља“ омладине често чују речи: „Ми смо радили и борили се да би наша деца уживала плодове нашег рода.“ И, што је највише за жаљење, велики је број омладинаца, који су послушали савете својих великодушних „пријате-

ља.“ Ми се питамо: смемо ли примити овај тројански дар? Смемо ли дозволити да нас ове „примамљиве“ речи заведу? — Разуме се да не, Сваки озбиљан младић сложиће се са нама -- ми несмемо бити ни варани, ни мажени. И нека нам свима једном га увек буде јасно: рад нас очекује, а не уживање.

Омладина је била та, на коју су од увек биле управљене очи оних, који су се спремали да за навек напусте овај свет: њој су остављали све своје тековине, све вредности; њој су завештавали све своје тежње и најсветије своје идеале, али су на њу били управљени и сви напади и прекори у случају да није оправдавала наде, које су у њу полагане. Не мислим да тиме утичем на таштину и уображеност појединаца. Напротив, сматрам да је сам тај факат довољан да натера сваког омладинца да више размисли и о себи и о свом раду и дужностима. Важност историјских момената које преживљујемо захтева то од нас.

Послератна трка за богаћењем и жудња за уживањима захватила је и велики део омладине и отргла је од њеног правог позива. Хиљаде омладинаца одају се лакомисленом, чак порочном

животу расипајући своје снаге, које су тако драгоцене. Идеализам, та есенција живота, без које нема прогреса, спао је на најмању меру. Уосталом право стање ствари најбоље познајемо ми сами. Ма колико да нам ова истина тешко пада ми несмемо ћутати. Јер свесно ћутати, значи у овом случају свесно вршити злочин. А ми нећемо да будемо самоубице. Будимо искрени, имајмо толико храбрости да то признамо. Признање је почетак оздрављења.

Констатујући ове чињенице, ми се надамо да нећемо отићи у другу крајност — у безнадни и штетни песимизам. Напротив наше је најискреније уверење да здрави инстинкт омладине није пропао и да ће она, данас-сутра, изићи из ове кризе и наћи прави пут. **Идеализам и вера у оздрављење** — то су два најнеопходнија услова да изиђемо из ове духовне стагнације. **Рад и лична иницијатива** — то је једини начин, на који ћемо се наоружати вољом и стваралачком снагом. Не заборавимо да ће нам организација у том погледу бити од највеће помоћи. Зато стваријмо и јачајмо своје ђачке организације: литерарне дружине, трезвењачка друштва, ђачке оркестре, ђачке

омладинске листове и т. д. То је онај пут, који ће нас извести из тренутног болесног стања и којим ћемо поћи ка великим идеалима омладине, ка **Знању, Истини и Правди.**

А. Иговић.

РАСТКО.

„О ви, свети kaluderi, да л' је тако лепо тамо?
Šta manastir može dati? to vas sada pitam samo.“
— „Svetlo znanje, mladi Rastko, to manastir свети daje.
Sve se ruši, sve propada, ali znanje samo traje!
Iz svetih ćeš knjiga, Rastko, sve što j' lepo naučiti.
I velikim znanjem svojim ti ćeš srećan човек biti.
Kad nauke svete svršiš, vratićeš se rodu svome,
Marljivo ga poučiti korisnome i dobrome.
I biće ti on zahvalan. I slaviće ime tvoje.
Dokle traje svetla sunca i vekovi dok se broje.
Da l' bi hteo ostaviti svetlu krunu i porfiru?
Da l' bi hteo poći s nama Svetogorskom manastiru?“
„Kada bude došlo vreme manastiru da se krene,
Makar krišom, bez pitanja, povedite vi i mene.“
Tako Rastko odgovori, željan znanja i nauke.
I otide.
A za njime u poteru cela svita dvorska pođe
Koja posle mnogo dana čak u Svetu Goru dođe.
Ali Rastko njima pruži jedan pramen kose svoje:
„Vratite se ocu mome, kažite mu želje moje.
Neću krunom da se kitim što sjajano tako blista.
Ja ću biti Božji sluga i njegova sina Hrista!“

Alek. D. Aksić.

ОБЛАЦИ,

Облаци небом плове
к'о чудне далеке чежње,
к'о тамне дубоке слутње,
к'о снови.

Ничу к'о тајне претње,
за плавим видиком ничу
и цепају плаве одоре
и тишине неба.

Облаци небом путују
мутни ко моје чежње,
бели ко моји снови.
Путују, расту и пуне
висине, просторе, очи
и моју душу.

Облаци небом плове.

Ниш.

Б. Боровски.

ЗА СУНЦЕМ.

Питаш ме, мајко, што сам тако тужан
и зене дрхтаве блуде даљинама —
а не знаш да душу гризе вечни црв
и луди дрхтај кида биће, крв,
јер нисам миру дружан.

И вечно сниван минуле стране,
ох, минуле, (и ако још млад).
грозничаво здравим далеке горе,
будан поздрављам нове зоре
и меких трава кад.

И увек у модре сутоне, мајко,
новоме месту тело клоне;
а сутра опет, ко отргнут лист,
за Сунцем скитам, док поздравно звоне
устрептале у светлу даљине.

И све ми драго: дозрела жита
што шуме врелином крај пута,
јато голубова што негде хита
и гора тиха, жута.

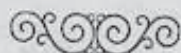
Па опет сутон, вече, снови,
шапати чудни плодова што зру...
И мијем душу уstreпталима звездама
док вечност пева сферама
и туга и сета мру.

Питаш ме, мајко, што сам тако тужан
и врео погл д блуди даљинама —
Јер вечно хоћу да лутам за Сунцем
и да се смејем сивим висинама!

Јер љуто тишти несазнаног жуд!

Шабач.

Петар И. Лазин.

ПОСЛЕДЊИ ПЛАМЕН.

А. Моранчевићу.

I

Тако сваки дан. Седне пред колибу, зарони главу у руке и мисли, шта све не мисли тада. Мисли о свелој младости својој, о томе како има више рђавих људи но добрих, како је кад када тешко живети. А далеке, замагљене слике лагано се примичу и све јасније бивају под светлошћу данашњице. Изнад свега врх огромне гомиле страћених дана, као какав ступ,

назире се онај први дан. И лепо, у свести гледа те прве кораке.

На махове само тргне је из заноса клопарање млина, или шкрипа долапа око кога се по цео дан мучи њен отац.

— Ђи, „Дорате“! и вода пљушти у левак па се разлива у башту.

... Д, ти први кораци. Како је била лаковерна! Све што јој говорио веровала му: и како је он богат, тамо у Немачкој, како има читав спахилук, и сâм, јединац је, вели.

— Има у мој отац дефет фоденица, и коњи песни, да, господар комшија. Па семља тако лепо роди, једемо сама земичка.

Тако дивно умео да прича Франц. Вазда кад год би долазио код њих, увек је имао по нешто лепо да каже девојци. А она му веровала; са свом простотом и чедношћу својих двадесет година излазила пред њега, док је он само вешто играо своју улогу.

Ја Вранц, Вранц, наопако, колика ли је та ваша земља! Овђе у нас у целом округу не мо'ш наћи тако богатог човека. Ал' ћеш ти остати срећан, Бог те не убио! Можеш, вала, мирне душе запросити ћерку нашег учитеља.

— Мајн Гот, зшт' тако кофорите, комшинице? Ја само велим сељанка као фи.

А затим, једног вечера, нестало их. Као да се у роси вечерњој растопили, ишчезоше не остављајући трага за собом. Отац јој, чича Митар, само уморно одмахнуо руком:

— Е, шта ћеш, досадило јој овђен, лудо дијете... и опет се прихватио долапа.

Дотле, њих двоје били далеко од села.

Вече. Дахћу зелена жита украј пута и шкroppи роса унаоколо, пирне свеж ветар. Далеко с појата и њива допирао пријатан шумор, и као снена успаванка лебдела у ноћи песма:

Ал' не прође ни недеља,
ја се напих вина;
и појахах коња врана,
ај коња врана — Јаблана.

И све се тако чудно слегло на душу Маричину. Осећала да се у овом часу ломи у њој нешто велико, и као страшан полип зијале пред њом раље првог греха. Још јој све било нејасно. Није знала поуздано где иде, а ишла је. И као дављеник за сламку хватала се очајно за једну једину мисао: *узеће ме!*

— Вранц, тако ти свега на свету, *ђе ме водиш?*

— Ти будеш моја шена. Итемо у Немачка.

Веровала му. Као поплашена срна прибијала се уза њ, и грчевито стезала у руци повето рубље. Згрчена силуета једног забрана мину поред њих. Прхну из трњака преплашен тић и високо у згуслој тами врисну сова. Ноћ тиха, мека, ноћ кад се жели.

Сутрадан, када се пробудила било већ свануло. У сребрним нијансама дрхти лишће и топао воњ корења и трава диже се зраку. Још у полусну зовну тихо Франца, а када се нико не одазва скочи преплашено.

— Вранц, о Вранц... разлегао јој се дрхтави глас над пробуђеним пољима, док су даљине ћутале немо. И сузе јој линуше. Виде, у свом облику разумеде своју судбу, разривену будућност, и очај с тугом све више ју је гушио.

Још синоћ би девојка, срећа и најлепше наде у будућност цветале тако обично, а сада и нове сузе и боли...

Наиђе неки сељак:

— Бројутро, пријо!

— Добро јутро. Славе ти, пријатељу, колико има одавде до вароши?

— Паа, нема много; за по сата мо'ш радо стићи.

— Е, баш ти 'вала!

И, скршене душе, разбарушена и уплакана, упуте се погружено пут вароши.

Ко да је луда, славе је не убиле, одмахну сељак сумњиво главом.

II

И тамо, у вароши, срела је нов живот. Живот презрених и одбачених, беду и сву муку оних које

судба и нехотице избади из мирног колосека. Гушила се грцјући у његовим валима. И сваког дана, при новом греху, нови је очај кидао. Дрхће, у врелом грчу распиње јој се тело и усне, плаћене и свеле, шапћу пригушено, док мисао мли. И најтеже јој било у таквим часовима подносити слику очеву. Тихо, к'о лик месеца иза гора, јави јој се он. Б'оно и прекорно је гледа и као да шапће:

— Кћери моја, зар си до тога доспела! и као хистерична врисне, прави лом, нова објашњења са газдом.

Три године мртвог живота, три гомиле у лудо страћених дана. А када последњи цвет свенуо, када некадањи брод постао олупина, в'атила се оцу.

У сутон, док се даљине жариле крвавим млазевима и с Гучева пирио мирисан ветар, пун дивљине и даха вирова, прispела је пред колибу. Отац је само с тупом равнодушношћу погледао и показао врата:

— 'Ајде у собу, види да није вечера покипила.

И то је заболело. Ни суза ни радосних узвика, ни грчевитих загрљаја — „ајде у собу и пази на вечеру.“ И то је све. Толико време их је двојило, ништа о њој није знао, и само то... И понова проплака. Те сузе биле тихе. Оне се нису јадале ни на кога, наде не беше. Пригушено и тихо је јецала и луда жеља се рађала: да умре. Овако у сутон, на меким крилима ветра да полети пут свемира и да се смеје, свему и свима да се смеје.

И после, низали се монотони дани један за другим. Седне овако пред колибу и сатима непомично гледа у ништа.

Разблудан летњи дан. Меки набори зрелих жита таласају под ветром, и круже у врелом зраку јата лептирова.

Далеко пред погледом црне се босанске планине и као сребрна трака вије се Дрина између спрудова. А у дну на само стење полегло село. Беле, као од сира срезане, кућице штрч разбацане по љувицима.

Она их гледа. Далеке јој и некако туђе и с бо-

лом се сећа како јој некад драго било ово сеоце. Час по, тргне је песма из потеса и весело подврискивање.

Мој се дола шалио,
нова кола правио;
па упрег'о два зеленка
дош'о по менека.

О колико боног и чежњивог у тим простим речима. Она их разуме, осећа свом душом и рађа немогућу жељу: да је и она међу њима. А отуд, из њива све већи жагор. Чује се звек оштрих коса, и шум жита дрхти под млаким ветром.

...А листај горо, свани зоро,
ајде кући, доло!

Разговарају други из аде — и ново подврискавање цепа зажарен ваздух.

У такве дане бола и сазнања заволела је њега, Бороја. Онако висок, напупчалих груди, простодушна. скоро детињег лица, одмах јој се допао. У одавна сагорелој души запламсала последња искра и нешто ново, давно неосећано, јавило јој се у души. Није то била љубав жене према мушком; она га волела неким светом љубављу, хтела је да има бар једну душу сродну.

А он се према њој понашао као и сви други. Разговарао као с неким старијим од себе, са више поштовања него шале. И увек, кад год би долазио за воду, ту на извор код долапа, гледао ју је загонетно и с чуђењем, са пуно детиње наивности у погледу.

Једног вечера он дође по воду као и обично. Захити крчаге и у пролазу тутну јој једно писмо:

— На, Јово ми даде јуче, неznam од кога је! и лукаво се осмехну.

Дрхтавим прстима једва разви невешто савијено парче хартије и замагљених очију поче читати: „Од како си год вођен дошла из града ја сам те заволијо. А не мрзиш ваљда и ти мене, који нисам баш толико ружан, к'онај Пурко мејанција. Ако 'оћеш, изиђи до вече у сена, па што нам вали... Бороје Тодоровић.“

Врисну. И чудан би т ј врисак. Кô вапај рањене звери, као последњи глас самртника, као душа грешна.

Младости, наивности, судбо! јецао тај глас и нешто тупо тукло у мозак, бректали дамари: ни он је није разумео.

Вече пало. Чича Митар пустио „Дората“ да па-се и пали уморно лулу; док викну неко из мрака:

— О, Митре!

— Ој!

— Дођи де, море, вамо, дођи! Она твоја несрећница ено је виси о Стевановој трешњи!

— Шта јој је то било за послом! диже се уморно баштован, и одгега у таму.

Мир. Далеко отуд од Томиног Вира зачу се лупа скела и монотона песма разли се над Дрином:

Ој, Јоване, ој Јоване,
на води студеној!...

И ехо се врати и ишчезе далеко негде у ноћ.

Шабац.

Петар И. Лазик.

S A N.

I usnih ovaj san:
Dan,
Veseo sunčan dan.
Proleće tiho rōni.
Zvoni
Slobode opšte zvon
I ton
Negov se hori
I zbori
O zori
Nova života.
K'o s nota
Pevaju pesnici vasioni,
Dok veseo eho tone...
U daljini
Fini

Pirot.

Predamnom jedan grad.
Sâd
Mlad, .
Uokrug palisad,
A hlad
Zelenih rodniх šljiva
Skriva
Divni naš stan —
San
Slobodan
Tradiciја svih.
Letim k tebi
U sebi
Noseć' ti dar,
Žar
Ljubvi svoje.

Bora Mijalković.

У ВЕЧЕРИ.

У вечери под јасмином
Момче песмом тугу блажи.
И у руци с виолином
Своју драгу тамо тражи.

А кад она доћ' не хтедне
Или можда заборави,
Тада млађан тужан седне,
Виолином тад се јави.

А кад драге јоште нема
Да утехе мало даде,
Тад се натраг кући спрема
Са пропале своје наде.

Зеница.

Неђељко Радић.

* * *

— Из „Дрхтаја“ —

Пролазе дани, пролазе ноћи, пролази младост и ја пред сећам скору, да скору, драга, јесен... Лисје бакарно златне боје пада под стрехе дома мог, док киша, јесења киша бије у окна прозора мог... И ја то гледам; гледам јесен која долази, гледам младост која пролази, гледам и плачем!... Како је живот у тр нутцима различит и чаробан... Када дођу тренутци резигнације ја плачем, а када прођу смејем се сам себи као дете. Зашто? Зашто постављам питање, драга, без одговора..?

3. IX. 1927.

Р. Д. Марковић,

ПОЛУДЕЛО СРЦЕ.

— Из „Суза моје душе“. —

Крв је врућа. Звери је пију да живе, а ја сагарам. Кости су се упалиле и пламти све у мени. Ја ћу угасити пожар влажном течношћу из срца. Ох, престао сам. Срце оплакује судбину и сажима само себе, без наде да ће угасити ватру. Жедан сам, а оно има само крви; сагарам а крв се згуснула; волим, а оно пати; стрепим, а оно је равнодушно; мислим, а оно је претрнуло и вапим а оно бректи...

Срце, већ нема што да сагори, престани. Остави снаге само за још један удар, да завириш у тебе па да се склопиш и предаш забораву. Сакрићу у теби једну тајну. Престани и поштеди мало снаге да то учиниш. Ја нећу крви. Звери је пију. Тајна и заборав! Дај да узмогнем. Па ја чезнем и прегарам, кажем ти. Ооо! Па тебе нема! Ја више немам срца, јер се оно расплакало да сузама угаси пожар. Ја више немам тајне. Није их примило. Кости, нека на вама сагори. Зар је тако морало бити?...

Београд.

Сав. М. Штедимлија.

F A N I K A.

(Fragmenti romani)

Igarajzu zadnji prolećni dani u vrelom kršu. Proleće je na izmaku. Došlo je kao lepi san i već odlazi.

Ја lutam cele dane kroz vreo krš. Slušam šum reke iz uvale. Razmišljam... Sećam se...

Danas sam opet lutao ceo dan. Vraćam se kući tužan. — Ја sam uvek tužan pred kraj proleća.

— О, sve je odnela reka vremena! Ostala su samo tužna sećanja — uzvikujem očajnički i sedam na kamen.

Sunce zalazi. Vetrić duva. Nebom jure pozlaćeni oblaci. Dan umire. Veče pada na krševe i polja. Negde daleko slavuj peva.

Vraćam se kući.

— Šta ti je, sine? Što si tužan? pita me zabrinuto mati.

Šutim.

— Da nisi bolestan, sine? pita ona dalje.

— Ne, nije mi ništa. Nisam bolestan — odgovaram tiho.

— Hoćeš li večerati, sine?

— Hvala! Neću! Nisam gladan — odgovaram i izlazim pred kuću. Sedam na klupu pod orahom.

Noć tiho šumi. Priča mi priču o mojoj prošlosti. O detinjstvu...
Ja slušam zamišljeno...

Umoran, polako se mičem napred. Na dnu prašne ceste vidi se crna silueta. Dolazim blizu nje. To je Fanika.

— Klanjam se! pozdravljam je.

Ona mi odzdravlja. Staje. Pruža mi ruku. Stišćem njenu malu ručicu. Ona se smeši.

— Kad ste došli? — pita me.

— Pre sedam dana.

Zbinjen gledam u nju. Ona oseća moju zbunjenost.

— Doviđenja! — kaže mi ona.

I mi se rastajemo.

Idem dalje. Gledam preko zida. Žito šumi. Vetar mrsi klasje. Predvečerje.

Mlaz vetra miluje mi zažareno lice. Moje usne gore. Kao u groznici tiho buncam:

— Doviđenja! Fanika!

O, Fanika!

Kose su tvoje crne, usne su tvoje sočne kao dve zrele jagode. Oči tvoje pale kao dva plamena. Tvoj glas zanosi kao muzika.

Hoću da zamrsim svojim koštunjavim prstima tvoje crne, meke kose. Hoću! Da poljubim tvoje sočne usne! Da pomilujem tvoja mala dozrela prsa! Hoću! Svedno što si tuđa žena. Svedno! Ja te ljubim, Fanika!

Hoću da izgorim na plamenu tvog pogleda. Hoću da se opi-
jem tvojim glasom ko svetom ljubavnom muzikom.

O, to ja hoću u ovo bolesno predvečerje!

Ja, koji te ljubim, o Fanika!

Ja!

Doviđenja!

Sedimo ja i Stanko u njegovoj bašti. Sedimo pod brestom. Vetar šumi u lišću bresta. Ja slušam šum lišća i mislim na Faniku. Gledam njene prozore. Sivi zastori vise na njima.

— Šta li radi sada? pitam sam sebe, a seta silazi na moju dušu.

— Donesi, Stanko, violinu i zavrtaј nam — šapnem mu tiho
Stanko ustaje i donosi violinu.

— Šta hoćeš da ti sviram? pita me on.

— Sviraj mi onu moju! Znaš?...

On zavrta.

Žalosne akorde raznosio je vetar naokolo.

Ja zapevah:

Fani, tvoju ernu kocu bezbroj puta u snu ljubio sam ja!

Zaboravit' te ne mogu, cvete iz bosanskih dolina;

Fani, ko voda prolazi vreme, beskonačna je muka moja.

Čuj mi vapaj i uzdahe plačne srca mog.

Fani! Fani!...

Violina je svirala tužno, tužno.... Akordi su piskali i padali na moje srce kao teške stene.

Bili smo tužni i ja i Stanko.

Šta hoćeš još? — upita me muklim glasom Stanko.

— Sviraj što god hoćeš!

Stanko je dugo, dugo svirao...

A ja sam mislio na nju. Na Faniku.

Noć je bela i topla kao žensko telo.

Bledi mesec se smeje nad našim gradom. Orah pred našom kućom kupa se u mesečini. Ja stojim u dnu bašte naslonjen na zid. Slušam pesmu popaca i šum noći.

Gledam cestu. Bela vijugava kao srebrna zmija beži u daljinu ispred mog pogleda. Uvek, kad gledam cestu, rada se u duši mojoj čežnja za daljinom. Za skitničkim životom. Za lutanjem.

Ja volim skitnički život i lutanje.

Putovati uvek prašnim cestama kroz nepoznate krajeve. Slušati noću pesmu popaca i šum drveća. Putovati noću na mesečini. Mrsiti srebrne mesečeve zrake. Narušavati noćni mir dalekih cesta. O, ja volim slušati tutanj koraka umornog putnika, što prolazi prašnom čestom. O, ja volim putnike i skitniče.

Oj, devojko,

jade jadovala!

Oj, devojko, oj devojko!..

...Zapeva neko u daljini. Glas mu je prolazio poljem.

Trgoh se.

Naš pas Miško zalaje.

Na dnu prašne ceste videla se crna silueta. To je neki momak išao svojoj devojci.

O, kako oni žive tiho, monotono, a ja ne mogu da se smirim — mislio sam, a momak je pevao. Glas mu se odbijao niz stene i rasipao niz polje.

Negde se jedna devojka trгла iza sna. I pošla dragom u susret.

— O, kako su oni srećni!

— A ti? — šumila je noć.

— A Fanika? — kikotala se crna daljina.

— O, Fanika! kriknuh grozničavo i raširih ruke.

Nemoćan legoh u travu. Moje telo se trzalo, čelo mi je gorelo. Usnice su drhtale kao u groznici.

Ja sam buñcao...

A noć se pakosno kikotala...

Grad ćuti. Crni oblaci krstare nad njim. Kadkad dune vetar Negde u ogradi kriknu kukiža*) i njen krik jezivo odjeknu kroz noć. Kroz crnu i tešku noć.

Tišina.

Noć.

Strah.

Ljubuški, august 1927.

Josip Osler.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

Нов часопис.

Живот и рад зове се нов часопис који излази од 1. јануара ов. г. у Београду под уредништвом г. Милана Л. Рајића, са члановима редакције г. г. Б. Брзаковићем, Д. Живаљевићем, М. М. Пешићем и др. В. Радовановићем. Први број одличне техничке опреме доноси прилоге г. г.: Љубомира М. Давидовића, Мих. Кујунџића, др. Павла Чубровића — политичке; др. Ксеније Атанасијевић, М. В. Богдановића, Сл. Поповића, М. Пешића, М. Мајсторовића, П. Божовића — књижевно историске. Затим стихове г. г.: А. Шантића, Св. Стефановића, Сиба Миличића, Т. Ујевића, Т. Манојловића, Ранка Младеновића, Б. Ковачевића, Ђорђа Глумца, А. Р. Боглића и др. Приказе г. г. М. М. Пешића, Бошка Новаковића и др. Белешке. Уредништво: Цара Уроша ул. бр. 65. Р. М.

*) kukiža је ноћна птица слична сови.

Уређује Одбор.

За власништво, Александар Д. Аксић

Штампарија Василија Димитријевића, ул. Краља Петра 40 — Скопље

„ЈУГ“ омладински лист излази једанпут месечно. Годишња претплата 35, полугодишња 18, тромесечна 9 динара. Повереницима 10% покупљене претплате. Све пошиљке (рукопис, претплату и др.) слати на адресу: Уредништво „ЈУГА“ Куманово. Рукописи се не враћају. Писати што читкије, на једној страни и с пуним потписом.

Позив на претплату

Драги другови и другарице,

„ЈУГ“ покрећемо са намером да се око њега окупе омладинци не само из јужних већ и из осталих наших крајева. Сви они, који желе добра нашој омладини и нашем народу, увидеће потребу једног оваквог листа и помоћи ће нас у нашем раду. Они, на којима почива наша будућност, треба озбиљно да схвате свој положај и своју дужност и да се братски заложу за овај лист, који треба стварно да постане наш лист, лист школске омладине.

Другови, ми вас позивамо да свој лист помогнете не само скупљањем претплатника (на чему треба ревностно радити), већ и својим радовима, јер се само тако може обезбедити његово излажење и само ће на тај начин наш „ЈУГ“ постати лист наше ђачке омладине.

Другарски вас поздравља

Уредништво „Југа“

Лист ће доносити чланке из свију области друштвеног живота, али ће се нарочито обраћати пажња на питања, која се буду тичала школе и ђачког живота. Радо ћемо давати места одговорима и мишљењима наших сарадника и читалаца о појединим проблемима, који се буду справљали.

Уредништвима омладинских књижевних часописа и листова нудимо у замену свој лист ради узајамног обавештавања.

Штампарија Василија Димитријевића ул. Краља Петра бр. 40 — Скопје

5817
КУМАНОВО, ФЕБРУАР 1928.

Број 2.

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

ИЗДАЈЕ БАЧКА ЛИТЕРАРНА ДРУЖИНА „ЊЕГОШ“.

САДРЖАЈ:

Узроци Првог Устанка	Б. Горуновић.
За крухом,	Богдан Чиплић.
Просјаци,	Алек. Д. Аксић.
Другови,	Д. Николић-Бели.
Срећа,	В. Ивановић.
Ноћас,	М. Љуботић.
Питања,	К. М. Милутиновић.
Пророчанство,	Вилденбрух.
О филму,	А. Igović.
Сатира и хумор Б. Нушића,	Рад. Марковић.

БАЧКА ДРУЖИНА
„НАПРЕДАН“
ШТИП

ЦЕНА 2 ДИНАРА.

ALBERT J. BROWN
JAN 19 1911

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР.

УЗРОЦИ ПРВОГ УСТАНКА.

(Одломак из светосавског темата.)

Шта је нагнало шимадијског сељака да остави рало и мотику и лати се пушке, да сабивши жену и децу у збегове, устане противу свога господара и пође неизвесној будућности у сусрет? Да не мисли да обнавља Душаново царство или да освећује Косово? Не. Њега нису на тај очајни корак нагнали никакви сентиментални национални разлози, него велика и тешка невоља га је гурнула у ово несигурно предузеће. Нерешено, управо лоше решено аграрно питање и несигуран живот били су главни разлози, који су га приморали да се побуни. Са враћањем јаничара у Београдски Пашалук заводи се баштинско-чифчијски систем, којим се сељаку одузимају сва права на земљиште добивена хатишерифом од 1793. год., а која је он уживао већ десет година. Јаничари су онемогућили сваку даљу трговину, коју су водили богати српски трговци између Шумадије и Срема. Дакле, недовољна лична безбедност и економско спутавање шумадијског сељака главни су покретачи првог српског устанка. Тек доцније, са првим победама, мења се циљ њихове борбе, њихов се хоризонт шири, њихове тежње постају све веће. Охрабрени првим успесима и осетивши прве сласти слободе, устаници су почели да бацају погледе и преко границе свога краја. Они су инстинктивно осетили да ће у свом погледу бити боље осигурани ако створе што већу заједницу и устанак прошире на што већу територију. Тек тада се јавља мисао о ослобођењу целог Српства и то не из некаквог патриотског одушевљења, већ из самих потреба да би устанак успео.

Осим овога постоје још и други узроци, који су омогућили успешан развој устанка. Учествовањем у аустријској војсци противу Турака као фрајкорци и у турској спахијској противу јаничара, код Срба се јавља осећање личне вредности. Српски је народ у то доба био пун животне и моралне свежине и свежине. У Београдском Пашалуку био је извршен процес селекције ниједних синова из свију српских крајева.

Па ипак, ми не можемо никада довољно појмити зашто је овај покрет донео тако велике резултате, док не проучимо и не ухватимо његову везу са оновременим бурним европским догађајима из којих је устанак поникао и сам се у њих уплео. Јар да није било помоћи са стране, која је омогућила српском сељаку да до краја истраје у борби са дином, покрет би био још у почетку угушен. Уверење о скорој пропасти Турске на Балкану, Аустрија и Русија јављају се као њене наследнице и иду у више махова на руку српским устаницима. Оне су устанике сматрале као део своје сопствене војске, као авангарду с којом ће бити бој са трулом турском империјом мислећи да помоћу њих створе своје империалистичке аспирације на Балкану и Блиском Истоку. Играјући ову лажну дипломатску игру и не схватајући значај националног буђења једног народа, оне су несвесно омогућиле и његово потпуно ослобођење.

Утицај Велике Француске Револуције био је такође од великог значаја по српски устанак. Својом променљивом политиком Наполеон је знатно утицао на његов развој.

Али, и поред свих наведених узрока, српски устанак не само што не би успео, него можда не би ни избио да је Турска у то време била исто толико моћна, као што је била сто година раније. Моћ Турске у то доба почиње у велико да опада. Економско опадање, које се јавља као последица преношења трговачког центра са Леванта на Атлантук, повлачи за собом и опште опадање отоманске империје. Привредне и финансијске кризе слабе њену централистичку моћ, која је баш тада била неопходно потребна за одржање многобројних покрајина насељених разним националним и етничким групама. То се нарочито види после пораза код Беча, где су престала не само турска завојевања, већ су се у исто време откриле и све клице оних болести државе, које су доцније појачаване, разједале Турску унутра упоредо с њеним војничким и дипломатским поразима споља.

Куманово.

Буд. Горуновић, VIII.

ЗА КРУХОМ.

Блеснула је глатка површина
 ко крљушт златне рибе.
 Чуј, нарушена је света тишина!
 То галеб суморно кричи...
 Јутро је.
 Као у некој старој причи,
 барка се без шума у дрази њише
 и једра набубрела
 нагоше из села
 на пут, на далеки пут
 за крухом.

Србобран.

Богдан Чиплић.

ПРОСЈАЦИ.

Јуче су два путника —
 две црне силуете —
 немоћни бедни ишли
 по колском каљавом путу
 и пролазнику сваком
 пружали увелу руку:
 „Брате, помози јадне!“

Два невољника јуче
 иђаху каљавим путем,
 бежећи из града журно.
 Лице им бејаше тмурно,
 испито болом и јадом.
 У граду нико их није хтео,
 јер беху испити, гладни
 и тражаху помоћи
 коју је тешко дати.

Два просјака је јуче
 крај каљавог пута
 затекла црна, дубока ноћ.

Куманово.

Алек. Д. Аксић, гимн.

БАЧКА ДРУЖИНА
 "НАПРЕДАН"
 ШТИП

ДРУГОВИ.

Приближавала се недеља. Стари ловац чича-Толе (тако су га сви звали) очистио пушку, нахранио Гару и весело ишчекује сутрашњи дан. Да ли ће му шта донети или не? У то последње није ни сумњао. Гара је ту. Истина, није онај пређашњи, али није толико ни матор. Да га је било видети у младости! Чича-Толе је имао око педесет, а Гара првокласни штенац. Црн као угар, светлих очију, сигурних ногу, а још сигурнијих чељусту. Није му никад умакао ни зец, ни лија, осети ли је само — готово. Чича-Толе одапне ороз, зажмури на једно око и — сигурније него у торби. Вечером би се враћали уморни и изнемогли. Гара једва гледа на очи — по вас дуги дан јури по ливадама и толико натруни очи, да само жмирка. Чича-Толе отегне шију, раскопча хаљину, па, с пушром о рамену и зеком у торби, победоносно ступа у свој сокак.

Чудни су то пријатељи били. Један без другог нису никад. Дешавало се да ловци, познавајући Гарину вредност украду га, али чим се он осети слободан враћао се своме господару. Чича-Толе, пак, крене ли се ма где, Гара је увек уз њега. Није га никад сама остављао. Са пуно неповерења гледао је сваког ко му се приближи. Ето, такав је Гара. Једнога дана спавао је Гара, као и увек, под јаслама у штали, безбрижно и сигурно. Чича-Толе дошао ту неким послом и веома се изненади кад угледа свога Гару онако у сну узнемирена. Пригушен лавез, који је личио на изнемогло запомагање, веома уплаши Чича-Толу. Пажљиво се загледа у свога друга и наједанпут прште у луди смех: „Сањај, сањај, пријатељу, само пази да се не обрукамо сутра!“

Дошла је недеља. Чича-Толу поранио, као и увек кад хоће у лов, обукао се, наложио ватру и спремио доручак. Док се млеко угреје, доведиће Гару, нахранити га, па у име Бога кренуће к Црном Врху, јер то место још јуче беше намерио да обиђе. Часовник откудну четири. Чича-Толу попи млеко, узме торбу и реденик па се крену. Гара је толико цичио од радости, да га чича-Толу мораде прекорети, и ако је то врло ретко чинио. Стално њуши пушку, увија се, урла, лепо да пресвисне. Сва грдња чича-Толова остала је без успеха.

— Нека Бог да, али ово не слуги на добро! помисли он, а усне му се развукосе у ведар осмејак.

Сиромах чича-Толѣ није ни слугио шта га чека. Зимско време. Снег. Све шкрипи под ногама. Пуца камен и дрво. Нигде ни живе душе. По где-где чује се завијање прозеблих паса и крик сове. У праскозорје стиже чича-Толѣ до под сами вис Црног Врха, пусти Гару и ухвати бусију иза неке клада. Није дуго чекао, када чу Гарин лавез, помешан са ужасном цичом и урликањем.

— Ха! ево је! помисли чича-Толѣ и стеже пушку.

Прође подуже време, а лије нема да се појави. Ларма се још ближе чује и учини му се да ће на њега ударити та хука.

— Бог и душа, ово није ситна звер. Шта ће бити, биће.

Ларма се толико приближи, да су му уши шиштале од циче и бесног урлања. Диже се чича-Толѣ и као без душе полете на ту страну. Зора је у велико и све се лепо види. Чеге се он има бојати? Он, стари ловац, ни за тренутак није застао и храбро пође Гари у помоћ. Са северне стране планине, низ једну голет, котрљала се нека неодређена маса ка „Затишју“. Чича-Толѣ заборави на сву опасност, и појури. На „Затишју“ затече паклену борбу између вукова, тих крволочних и бесних зверова, и снажног Гаре. Прислони „белгијанку“ на образ и опали. Први болно јакну, скочи у вис и стропошта се на земљу. Остали се узнемирише. Чича-Толѣ обори још једнога, остали се разбегоше. Као прикован, Гара је лежао на земљи. Сав крвав и изнемогао, болно се превијао од многих уједа. Чича-Толѣ га погледа тако болно, да би свако заплакао од тог погледа:

— Еј, мој пријатељу, шта би с тобом! Што мене то не снађе, па да знам зашто.

Гара га је болно и молећиво гледао, као да је хтео рећи: „Носи ме што пре, страх ме је од тих лешина.“

Чича-Толѣ прикопча своје хаљине, намести своју пушку, саже се над Гаром и поче нешто дуго шапутати. Као да се стидео и од тих лешина да не примете његов толики бол и тугу за једним псом. Прихвати га нежно и понесе кући. За све то време Гара је био у самртним мукама, крв му је на рила лагано, лагано као са окисла миша. Чича-Толѣ, блед као крпа, унесе га у своју собу и спусти на кревет. Гара није показивао ни трага од живота. Сав труд и мука једног Чича-

Тола остаде без успеха. Предвече Гара је био већ мртав. Закопао га је под старим дудом у врту. И за мало, Гарин гроб обрасте у траву и цвеће и једино мала хумка наговештаваше да ту неко почива.

Каткад у мирисне вечери јесење, док из планине допире весело штектање ловачких паса, чича-Толе метне руку на очи и дуго, дуго гледа у таму, све док се очи не уморе. Тада би се упутио кући и при том би се увек чудно светлеле његове очи, пуне суза.

Шабач.

Л. Николић-Бели, VII.

СРЕЋА.

Живео је некада један царевих. Леп, веома леп био је он. Црне вितिце красиле су његово високо и бледо чело, а дуге трепавице скривале његове паметне, црне очи. Сваки који би га видео, рекао би с усхићењем: „Диван је млади царевих! Он ће бити срећан.“

Пролазиле су године, и царевих је бивао све лепши и лепши. Он се поносио својом лепотом и својим богатством, па ипак — није био задовољан. Чекао је срећу. „Шта је срећа и када нас она походи?“ питао је он своје васпитаче. Нико није умео да му одговори. Један је рекао да је срећа у богатству, други је мислио да је она у љубави, трећи у јунаштву и слави, а последњи да она у опште не постоји.

Дубоко се замислио царевих и решио да потражи и нађе срећу.

Стари цар, осећајући да ће скоро умрети, позвао је сина и рекао му: „Остарео сам, драги сине, и скоро ћу напустити овај свет. Радујем се што ћу свој престо оставити достојном наследнику. Склопићу мирно своје очи, ако будеш нашао добру и паметну девојку.“

„Да ли ћу са љубављу наћи и срећу?“ помислио је царевих и решио да послуша савет свога оца. Прошао је много царства и нашао најзад лепу и паметну девојку и запросио

је за жену. Радосно се шетао царевић са својом, вереницом по прекрасним баштама дворца. Смејао се, кад се она смејала, тужио, кад је она тужила. „Наћи ћу срећу“, мислио је царевић и велика радост испуњавала је његову душу. „Кад овај анђео постане моја жена, растераћу сву њену тугу. Тада ће она увек бити весела и ја ћу бити срећан.“

Оженио се царевић, али срећу није нашао. Није могао да растера сву тугу своје жене. Нове се бриге појавише у његовом животу. „Не, срећа није у љубави!“ рекао је царевић и решио да поново потражи срећу.

Умро је стари цар и царевић постаде владоцем огромне државе. Није прошло ни годину дана, а млади је цар већ отпочео крваве борбе са околним народима. У свим је борбама задобијао сјајне победе. Свуда се почело говорити о његовој храбрости. Певачи су славили његово име, изасланици из далеких земаља долазили су да се поклоне славном цару. Сви су му завидели, сви су га сматрали срећним. Али цар ипак није био задовољан. Дању га је мучио плач удовице и сирочади, ноћу сени убијених војника и предсмртни вапај рањеника. „Не, то није срећа!“ рекао је он поново и решио да нађе праву срећу.

По царевеј заповести скупили су се у његовој палати сви мудраци његове простране државе. „Ја хоћу да postanем најученији и најпаметнији“, рекао им је он. Давно су се поклонили мудраци пред својим господарем, отворили књиге и почели да га уче мудрим наукама.

„Наћи ћу срећу“, помислио је царевић и отпочео марљиво да учи. Прошла је једна година. „Цар је најпаметнији човек“, рекли су мудраци, поклонили се и разишли.

Замислио се цар. Он се заиста радовао што је постао најпаметнији. Али он ни у књигама није нашао срећу.

„Срећа не постоји!“ узвикнуо је тужно.

Разболео се моћни владоц. На самртничкој постељи сетио се свог земаљског живота, своје борбе и жудње за срећом.

„Нисам је нашао“, уздахнуо је цар.

„Она је била код тебе! чуо се неки глас. Сети се да си некада био срећан.“

Замислио се цар. И када је смрт већ раширила своја крила над њим, он се осмехнуо и узвикнуо:

„Срећа је заиста била код мене! Најсрећнији сам био онда, кад сам је тражио!“

Цариброд,

Превео, *В. Ивановић, гимн.*

Н О Ћ А С.

Над гробом сујете ноћас палим свећу
Док прошлост долази и отвара ране.
У шум булевара и блесак дворане
Вратити се нећу, вратити се нећу.

Ја бих хтео ритам песме жарког лета,
Недогледна поља сунцем обасјана;
Ја бих хтео зраке свих умрлих дана
И велике очи жутих сунцокрета;

Ја бих хтео хуку и шум водопада
И блесак таласа у затишју луке;
Наковања свију ја бих хтео звуке,
И сребрна звона и блејање стада;

Ја бих хтео боје и спектарне дуге,
И лет галебова у свитању зорџ,
И гранитно стење на догледу мора,
И мирис прашума, и јутарње луге.

С намештеном маском по лажноме цвећу
Ја нећу да газим и проводим дане. —
У шум булевара и балске дворане
Вратити се нећу, вратити се нећу.

Скопље.

М. Љуботић, гимн.

ПИТАЊА.

Докле ћу овако да живим
на свету,
замишљен и тужан,
као лист на скрханом
цвету?
Докле ћу жељно гледати месец,
хрлити звездама и срцу
шаптати све тише:
„Детињство је прошло,
а младост пролази
и не враћа се
више.
Ах! никад више, никад више!...“
Докле ћу с облацима
лутати ја
и тражити стазе свог лудог сна?
Ко зна?...

Битољ.

К. М. Милутиновић.

Вилденбрух.

ПРОРОЧАНСТВО.

Да су људи, или бар неколико њих, дошли на идеју да ујутру, после једне бесане ноћи, напишу све оно што им је прошло кроз главу и срце за време док су лежали будни — каквог ли бисмо имали изобиља знаменитих доживљаја каквог ли животног шаренила. Јер за нас, створења зависних од сунца, ноћ јесте и остаће један другојачији свет. И кад нам сан не притекне у помоћ, те нас она, скривене испод њеног огртача, проводи кроз клисуре мрака, ноћ је свет ужаса. Разум, који влада нама преко дана, губи своју моћ. Природне силе, којима се узалуд опиремо, стичу превласт. Сва осећања узимају колосалан размер — оне нас подјармљују и изнурују. Па ипак, и поред свег овог болног рашћења наших осећаја у нама ничу способности о којима преко дана нисмо имали

ни појма. Наша страховито јака машта прескочи тада године и деценије. зграби цео наш живот и окружи нас свиме.

И ми се сећамо... Али не размишљајући као дању, већ осећајући, гледајући, кушајући, миришући свима чулима. И ми поново преживљујемо оно што смо већ једном доживели.

Лица, која смо већ давно заборавили, појављују се одједном пред нама као жива. Гласови које смо чули некада још као деца, изгледају нам као да смо их јуче чули.

Такво једно лице било је и оно што ми се недавно појавило из прошлости тако јасним гласом као да самном говори. То је био један дечко дебео, угојен и округло као буренце с којим сам био заједно као ученик једног завода, у Хале-у, једно тромесечје. Видео сам га потпуно јасно: у капутићу од зелена сукна, у оном истом прснику, који је увек био подигнут, у сивим панталонама, које су биле сувише кратке, са његовом великом округлом главом, која је била нагнута напред, са капом од загасито-плаве материје. Деца, оваква изгледа, била су, у већим случајевима, у врло тешком положају — служила су као предмет општег исмејавања. Та морало је тако и бити када се знало да су се одликовала својим способностима и да су их поштовали због развијеног тела.

Али са малим дебељком ни једно ни друго није било случај. Он је скроз наскроз припадао медиокритету човечанства; шта више, можда је стајао чак и ниже. У разговору није био никакав капацитет; није додуше био лењ, али увек занесен и расејан. И изван разреда није био јунак — био је мекушац, плашљив, повучен у се, једном речи, како се то ђачким језиком каже: „клемпа“. То се нарочито лепо показивало на часу гимнастике, на што се у васпитном заводу нарочито много пазило. Некако ускоро после првих проба био је мали дебељко постављен на крају гимнастичког реда, где су били најлењи и најслабији и где је био скоро последњи.

Подизала се општа вика када је требало да се Мопс (ово је био надимак, којим су га крстили још првог дена када је дошао) успужа уз уже за пењање. Працакајући се ногама, његово би се тело подигло за метар, два у вис и ту би се зауставило дахћући као риба на суву.

„Ах, сиђи ми сада доле!“ викнуо би љутито наставник гимнастике и неколико удараца крајем конопца завршили би неуспело пењање.

„Мајкина маза“ закључили су његови другови, који су се са крајњом свирепošћу трудили да проналазе слабости својих другова. Ускоро се дознало да му је ово први пут како се од куће удаљио. — Туга за кућом! У самоћи су је осећали скоро сви, који су били у васпитном заводу, али чик да је неко ма чиме испољи пред другима. — Какво мекуштво!

У својој соби седео је мали непрестано за столом. Да ли је радио? — Не! Писао је писма са великим нечитким словима, увек кући — својој мајци. Собни старешина одузимао му је скоро силом и терао га напоље да се шета или игра са осталим ђацима.

Но сада долази нешто што све превазилази. Приближавао се Божић и маломе се указала прилика да оде кући.

Пронашли су му и календар. На једној хартији бележио је онолико усправних цртица, колико је дана још остало до почетка божићњег распуста. Сваке је вечери прецртавао хоризонталном цртицом једну усправну и — један дан мање. Од јутра па до мрака постојала је за њега једна мисао: да и данас опет избрише један дан. Када су за ово дознали, бомбардовали су га питањима:

— Мојсе, како стоји са календаром?

— Мојсе, питао га најзад и директор, да нећеш о Божићу кући?

На то би он пребледео као крпа и није ништа одговарао. И ако је био глуп он је ипак разумевао да је то само једна рђава шала.

— Наставиће се. —

Пирот.

С немачког, *Бора Мијалковић*, VIII.

O FILMU.

Veliki pronalasci od uvek su izazivali i velike promene u životu ljudskog društva, pa je to bilo i sa filmom. Danas on igra vrlo važnu ulogu u kulturnom životu društva a zauzima važno mesto i u životu čačke omladine. Baš zbog toga mi se ne smemo zaustaviti samo na ovoj konstataciji, već se moramo više pozabaviti tim problemom. Svakodnevno nas iskustvo uči da film,

pored dobrih osobina, ima i svojih rdavih strana i da prema tome može uticati na nas i u pozitivnom i u negativnom pogledu.

Danas već postoji bojazan da će film istisnuti knjigu i zauzeti njeno mesto. Mi nećemo tvrditi da će film sasvim potisnuti knjigu, ali, i u koliko mislimo da će to biti, taj nas fakat ne buni. Jer uspeh filma, danas kao i u budućnosti, ne može se objasniti kao posledica njegovih rdavih strana, niti osustvom ukusa kod publike, već, naprotiv, njegovim preimućtvom nad knjigom. Nama ni na kraj pameti da osporavamo značaj knjige, jer je svima poznato kolika je velika njena uloga u kulturnom životu. Ali svi su izgledi da će film u tom pogledu nadmašiti knjigu. Samom njegovom prirodom njemu je namenjeno da na gledaoca utiče sugestivnije, neposrednije i jače, nego što to čini knjiga na čitaoca.

To njegovo preimućtvo čini da je film danas, čak i od njegovih najogorčenijih neprijatelja, priznat kao najjače pedagoško sredstvo. Jer, odavno se reklo da je dečija duša neispisani list hartije na kome možete napisati čtogod želite. Stoga u koliko je sredstvo, kojim se na nežnu dušu deteta utiče jače, u toliko više pažnje treba na njega obratiti. A to jeste slučaj sa filmom. Otuda i velika prepirka, koja se oko njega vodi.

Nesumnjivo je da film svojim rdjavim stranama utiče veoma štetno na društvo, a naročito na omladinu. Da ostavimo na stranu detektivske i senzacionalne filmove, čije dejstvo najbolje ilustruje kriminalitet kod maloletnih za poslednjih nekoliko godina. Amerikanski filmovi, koje mi ponajčešće gledamo, nisu ništa manje opasni. Setimo se šta smo u tim filmovima videli. U njima se redovno prikazuje lak, raskošan život, pun dvosmislenih, često pikantnih scena i svakovrsnih avantura. Nigde se ne vidi produktivan, po društvo koristan rad, nigde ljudski napor, svuda nerad, uživanje, rasipanje, lenjost. Mladež, željna života, žudno guta svu tu nezdravu hranu sa platna, razvraćuje se i odvikava od rada. I dok se gimnazistkinja zadovoljava maštanjem i prikupljanjem slika „starova“, gimnazista pokušava da i u životu primeni ono što je video na platnu, a i oboje potajno se nadaju da će jednoga dana (ko zna?) možda i oni postati „zvezde“.

To su, u kratkim potezima, rdave strane današnjeg filma o kojima svaki ozbiljan omladinac mora da vodi računa. Ali, nema sumnje da film ima i svojih dobrih i korisnih strana. Mi nećemo govoriti o filmu kao umetnosti. Napomenućemo samo o njegovom značaju u praktičnom životu. Rekli smo da je danas film najjače

pedagoško sredstvo. Pri tom se prvenstveno misli na školu. Kod naprednijih naroda film je već počeo da zauzima svoje mesto u školi i služi kao moćno oruđe u rukama države. Svi su izgledi da će film u najskorijoj budućnosti izazvati veliki preokret u nastavi. Platno može dopuniti mnoge udžbenike, a neke i sasvim zameniti. Na taj način uništile bi se mnoge nezgode u današnjoj nastavi, a đacima olakšalo učenje.

Da bi mogle da se iskoriste dobre strane filma i da bi se uklonile posledice njegovih rdavih strana, postoje danas velike smetnje. Gotovo celokupna filmska produkcija nalazi se u rukama velikih industrijskih preduzeća, kojima je bogaćenje jedini cilj. Film je za njih pre svega roba. Otuda potiče sve зло, koje on donosi. Jedini način da se tome stane na put jest prelaz proizvodnje filma u državne ruke i ustanovljenje jedne međunarodne kontrole. Samo će tako film prestati da bude socialno зло, a mi ćemo s puno prava moći da kažemo: budućnost filma biće sjajnija i veća, nego što je bila prošlost knjige.

Куманово.

А. Igović.

САТИРА И ХУМОР Б. НУШИЋА.

— СКИЦА ЗА ШИРУ ОБРАДУ. —

Аутори наших историја књижевности морају нотирати поред малог броја, скоро никаквог, трагедија и мали број комедиографа, који су с успехом неговали овај драматски жанр. У опште ми имамо врло мали број добрих позоришних писаца и ми смо са драмом сиромашни, а нарочито са драмом у ужем смислу. Имамо неколико бољих песника, једног чистог класика, неколико бољих приповедача, неколико романијера реалиста и то је све. Што се тиче критике, с њом доста добро стојимо, а с драмом? Ако би хтели да одабирамо наше најбоље драматичаре, у тај ужи, односно шири избор морали би ући, од старијих Јован Ст. Поповић и донекле Лаза Костић, док од савремених: Јосип Косор, Бранислав Нушић, Пеција Петровић, Борисав Станковић и Душан С. Николајевић. Комедиографи су нам, ипак, најјачи; ту треба истаћи: Јована Ст. Поповића, Бранислава Нушића и Пеција Петровића.

По квалитету и квантитету дела на прво место долази Нушић, несумњиво један од наших најпродуктивнијих аутора. Нушић ради на књижевности још од двадесете године. За четрдесет година, колико је он радио, успео је да пласира на наш књижевни трг око четрдасет дела, како позоришних, тако збирки приповедака, козерија и романа. Уз то Нушићева дела доста су и преводјена. *Свет* је преведен на руски језик, *Пучина* на немачки, а *Општинско дете* биће ускоро снимљено за филм.

Дакле, Нушић је писао козерије, поред осталог, и на том пољу постигао, наравно као добар хумориста и сатиричар, леп успех. Он је, поред пок. Јефте Угричића, један од наших најбољих, најјачих козериста.

Уопште Нушић, о чијем хумору и сатири намеравам да говорим, је наш најистакнутији, лако хоћете, јасни хумориста. Једини, можда, наш аутор чији се хумор црвљачи кроз сва скоро дела неосетно, као танана жица, почевши од разних приповедака — из *Девешопетнајесте* — па све до врло јаких и ефективних драма, као што је у првоа реду *Наход*, где ми дозу хумора, без кога се он скоро не може замислити, замењује танка, ако тако могу да се изразим, свилена провидна сатира. За Нушића може се поставити ова дефиниција: Где нема хумора, увучена је сатира — и обратно. Има, пак, Нушић дела у којима се манижестују обадве његове особине; такве су *Листићи*, врло интересантни записи, написани у пожаревачком казнином заводу. Нушић је свој хумор, као и сатиру, расуо свуда: У свакој приповетци, свакој драми, свакој козерији налази се доза хумора, односно сатире. О квантитету тог хумора говорићу на другом месту. Нушић има врло добрих сатирачких цртица: такве је резониовање о вољу и цвећу у *Листићима*, а затим сам крај истих, где он натпис са споменика код Термопила објашњава на свој начин ово: „Путниче, ако одеш у Београд и видиш г. Туромана, професора Велике Школе, упитај га, што та моли овај мали грађанин што овде почива, шта тачно значи латинска реченица: „De mortuis nihil nisi bene.“ Међутим, тај Нушић, који је способан да да тако јаке ствари и оригиналну сатиру, узима у *Светском рату* за драмско оруђе најпростије ствари; прскање содом — отровни гасови; ораси — бомбе; штап и чаршав — тенк и т. д. Нушић, који увек тежи да нас развесели и насмеје, и ту успева, ати оно, чиме он то постиже и чиме

ствара заплет и сценску критичну ситуацију, тако је једноставно, ниско, просто, скоро подло. Уметност у првом реду књижевности и музика, служи нам за нешто узвишеније, више што нас уздиже изнад свакидашњости, шаблонизма и конвенционалности. Међутим Нушићев *Светски рат* нас не диже, већ на против спушта, срозава. Истина, ствари у којима је оцртана друштвена конфузија и цинизам такође су интересантне и корисне, јер позориште је несумњиво највећа и најбоља васпитна школа маса.

Поред те слабе стране продуктивног Нушића његова мана је још појед осталих и честа бруталност Истине, његова бруталност је бруталност своје врсте. Он бруталност дотера, углади и ми ту бруталност замишљамо, осећамо, видимо, али је не читамо. Таква му је у осталом приповетка *Длака*, неки пасаж из *Аутобиографије* и др.

Нушић је, ако не најбољи, а оно један од наших најбољих карикатуриста. Као такав он је створио читаву галерију специјално својих типова, које је врло често узео из своје средине. Он не преноси једну покрајину на сцену, или једну варош или кварт, као што је Јанко Веселиновић дао *Биду* или Илија Станојевић *Дорћолска посла*, већ узима типове првенствено из наше паланке, која обилује њима. Таква су: политички отровани Аћим у *Народном посланику*, Манојло у *Протекцији*, Јованче Мицић у *Путу око света*, затим Јован Поповић, ратник, који никада није видео рат, већ се крио по подрумима, а о њему прича с највећом жестином у већ поменутом *Светском рату*, капетан у *Сумњивом лицу*, најбоља кириатура наше предне администрације у унутрашњости и др. За упознавање Нушићевих типова, ако тако могу да се изразим, несумњиво је најпогоднији *Светски рат*, где он успева да пласира своја три типа и то: Јована Поповића, чјаји сам карактер горе изложио, Миту званог Бомарше, који је пробавио два—три месеца у неком забаченом француском селу и научио да „парла“, а затим трећи најинтересантнији који воли највише да говори од историји историјским личностима, а најмање је у историју упућен. Онђе н. пр. рећи да је Наполеон рођен на Св. Јелени, а умро у изгнанству на Корзици и т. д.

Нушић, ипак, покушава да се ослободи тог хумора, који га диже, и с том намером он даје *Находа*, *Свет*, *Пучину*, и

заиста донекле успева. Велим донекле, јер сем *Находа*, израђеног по народној песми, ниједно од њих није се могло задржати дуго времена на сцени. Нушић се ослобођава хумора, отима од њега. Успелија у ужем смислу драмска ствар је ајнактер *Кнез Иво од Семберије*, ајнактер израђен по народној песми и традицији о Кнезу Ивану Кнежевићу, званом Кнез Иво од Семберије. *Пучина* је друга драма, доста добре концепције и обраде, интересантна по проблему, који се третира. Она представља јачи и успелији покушај на драми. Свет већ има особине усавршавања, док *Наход*, бар по моме мишљењу, представља Нушићеву драмску кулминацију, изузев његове најновије драме, која ми није позната, а чија премијера била ту скоро у Сарајевском Народном Позоришту, чији је баш Нушић управитељ. У *Находу* Нушић уместо хумора баца једва приметну сатиру, управљену на монарха.

Још треба поменути Нушићеву комедију у пет чинова, *Обичног човека*, где он такође успева врло добро да пласира своја два—три типа. Као свугде, и ту је главни мотив љубав, али не љубав ова свакодневна, већ „љубав кроз песму“, љубав своје врсте. Стварају се заплети, расплети и све се решава, јер песник, главни јунак ове комедије, само је обичан човек!

То су неколико набацаних ствари, са два—три примера о хумору и сатири, у драмама Бранислава Нушића. Нушић је дао много хумора, и то често врло доброг, док је дао мање сатиричних ствари, али добрих, и често врло добрих, као у *Листићима* и другим.

— Наставиће се —

Шабац.

Рад. Марковић.

Уређује Одбор.

Власник Ђаака литерарна дружина „Његош“ — Куманово

Штампарија Василија Димитријевића ул. Краља Петра бр. 40 — Скопље

„ЈУГ“ омладински лист излази једанпут месечно. Повереницима 10⁰/₀ попуст. Све пошиљке (рукопис, претплату и др.) слати на адресу: Ђачкој Дружини „Његош“, Гимназија, Куманово. Рукописи се не враћају. Писати што читкије, на једној страни и с пуним потписом.

Свима ђачким дружинама.

Одлуком управе овдашње ђачке литерарне дружине „Његош“ од 1. фебруара ове године „Југ“ постаје њен орган. Стога молимо све ђачке дружине да нас помогну својим најбољим радовима. Нарочито се обраћамо председницима ђачких дружина и молимо их да се приме за поверенике или бар да нам препоруче поједине своје агилце другове.

Други број задоцнио је стога што повереници нису схватили озбиљно своју дужност и нису одмах извршили обрачун за први број. Има их који и до данас нису то учинили. Стога их поново молимо да нам одмах пошаљу новац, како би идући број могао на време да изађе.

Лист ће доносити чланке из свију области друштвеног живота, али ће се нарочито обраћати пажња на питања, која се буду тичала школе и ђачког живота. Радо ћемо давати места одговорима и мишљењима наших сарадника и читалаца о појединим проблемима, који се буду расправљали.

Уредништвима омладинских књижевних часописа и листова нудимо у замену свој лист ради узајамног обавештавања.

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР.

САДРЖАЈ:

Док још није доцкан,	Венцеслав Павловић.	33
На друму,	Алек. Д. Аксић.	36
Čergari,	Bogdan Čipčić.	36
Пролећни дрхшаји,	М. Радовић.	37
Bajar,	Богдан Чипчић.	38
Zelotyria,	Рад. Марковић.	38
Пророчанство,	Вилденбрух.	39
Snovi šume,	Alek. D. Aksić.	41
Једном с пролећа,	Костадинка Маневић.	41
Сатира и хумор Б Нушића Р. М.		42
Књижевни преглед:		
Једна ђачка књига не-		
сама,	А. Иговић.	44
Књижевне белешке.		44
Исправке.		42
Од уредништва.		47

Fig. 3.

ЈУГ

ОМЛАДИНСКИ ЛИСТ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР.

ДОК ЈОШ НИЈЕ ДОЦКАН.

За нас омладинце једно од најважни најактуелнијих питања јесте опште васпитање данашње омладине. Не само што је то питање интегралног карактера, које занима све слојеве нашега народа, него је за данашње време, када се у омладину почело сумњати и пребацивати, преко потребно да и оно једном дође на дневни ред. Ако пак желимо да се њиме озбиљно позабавимо и да удруженим силама и узајамним саветима искоренимо зла, која су се дубоко зацарила у редовима данашње омладине, мислим да је најзгодније да се у оваквим приликама потпуно и свом младалачком душом предамо светој истини — тој водиљи срећи и општем добру — те изиђемо из оне сфере данашњег раскршћа и праведном критиком изречемо свој суд.

Врло често и са сваке стране данашњој се омладини пребацује да је далеко одмакла од правога пута и задатка, који ју је требао очекивати. Преовладало је мишљење да је то једна од оних генерација, која је са олаким схватањима дужности и задатака, пошла путем разврата и неморала. Стало се на гледишту да је она са својим безобзирним поступцима и недостојним гестовима, без ичега узорног и узвишеног, обузета искључиво бригом како ће себи прибавити што више сенсуалних уживања. Дошло се до уверења да је данашња омладина потпуно збрисала са себе трагове свих узвишених особина, које најсветлије карактеришу општи менталитет једнога народа,

и да нам тиме јасно доказује да смо далеко одмакли од оног времена када је у жилама омладине струјала само крв прожета светлим идеалима. Шта више предпоставља се да је са оваквим њеним накарадним васпитањем и сам фундаменат за подизање општега добра промашен.

Шта би онда било најпотребније, него да се пође једино стазом, која ће нас одвести правом узроку овог нежељеног стања данашње омладине, у погледу њеног васпитања. Треба почети са испитивањем свега онога што је у најтешњој вези с њом. И ту, у животу самих омладинаца треба потражити узроке, да би се могао пронаћи лек.

Као најмногобројнија рачуна се сеоска омладина. У слабој и несигурној кривињари, чија унутрашњост нема никаквих оделења ни преграда, већ привидно одређен простор за марву, где се о хигијенским и породичним прописима не сме ни споменути, живи наш сељак са својом породицом. И после више часовног физичког рада, када му је истрошена сва енергија, од које би требало да један део употреби на умном подизању своје деце, приступа отац истој постељи са женом и децом различитог пола. И уместо моралних поука — тих неопходних младешких потреба — деца, оваквим околностима и другим рђавим примерима, пробуђују пре времена само свој сексуални прохтев, и ступају сама на супротну стазу природне еволуције. Оваквим својим несвесним погрешкама она се и сама бацају у вртлог пропасти. Предвођена само таквим и њима сличним примерима, сеоска омладина може напредовати само у негативном смислу духовног и моралног васпитања. Или друкчије речено, њој је могућ само један правац развијања, а то је процес природног, физичког развијања, док у интелектуалном, моралном и духовном погледу она никако не може изићи из сфере *малолетства*.

Друга група омладине јесте она, која проводи живот у вароши, али ван школе. То су већином деца сиромашних родитеља и обичних раденика. Њихов је случај скоро исти. Родитељи, притешњени бедом, и сами необразовани, нису у стању да својој деци пруже ни трунке моралне помоћи. Већи број од њих проводи живот у каквом занату, и услед појмљиве оскудице у погледу васпитања, као најближи самој природи, прођу кроз живот неопажени. Други су пак у много горем положају. Једини и, може се рећи, пресудни утицај, који карак-

терише резултанту њихових мисли и осећања, јесте улица с кафаном. Резултати горњих фактора су свима нама добро познати. Док их улица води насупрот свима стазама које иду одгађивању духа, културном подизању и општем добру, дотле их кафана немилосрдно граби, да од њих као из калупа створи готове, израђене типове, чија ће се имена „славити“ у аналима ужасне криминалистике.

Трећу и најглавнију групу омладине представљају млади интелектуалци. То су већином омладинци, на које се највише рачуна и у које се највећа нада полаже. Један од највећих утицаја на њихово подизање заузима школа. У идеалном погледу требало би да она буде храм духовне слободе и место одакле ће се полазити вишој култури и образованости. Требало би учити тако, да ђак види у наставнику не човека кога се треба плашити, већ истинског, другарског, интимног педагога, према коме мора осећати не привидно већ стварно поштовање. Међутим, данашњи ђачки положај и сувише је жалостан. Цео деветомесечни рад не огледа се у напору за моралном, духовном спремом, већ у сталној ниској борби око прелазне и непрелазне оцене. Изгледа да је данас ђаку једини идеал прелазна оцена, па макар она била и поклоњена. А то је могло доћи само отуда, што школа обухвата само једну страну свога задатка, науку, док друга, педагошка, њој апсолутно недостаје. Њен је програм сав испуњен научним стварима, а у васпитном погледу он је празан. Отуда и мишљење које је преовладало код многих „интелектуалаца“, да школа није ништа друго до обично место, одакле ће црпсти сва чулна уживања и у њој тражити само проводе и луксузе. Услед таквог недостатка моралног васпитања, духовног подизања и на самим ђацима почео се осећати знатан утицај тих нежељених фактора: улице и локала.

Ето, од прилике, узрока овако накардног васпитања данашње омладине. Ето узрока, чија последица није ништа друго до стварање тако зване чарлстон-генерације, која не иде да себе високо уздигне изнад културе свога доба, већ да себе још више завуче у понор прастаре прошлости.

Али за то није никад доцкан. Дужност је нас омладинаца да покажемо да до нас не стоји главна кривица, и да смо ипак у стању да примимо и оне помоћи које нам се пруже, па макар и задоцнеле. И не само то него и да предпоставље-

нима скренемо пажњу да је највећа брига за будућност једнога народа васпитање његове омладине.

У данашње време када свака свесна нација види своју величину само у броју својих добро васпитаних умова и када своју снагу мери по ступњу њиховог образовања, сваки продужетак овакве политике социалног васпитања значио би свесно наговештавање нечувене епохе, у којој ће беснети оргије самољубља и животињског егоизма. Једини пут који ће нас одвести правом циљу и истини јесте из основа мењање досадашњег социалног васпитања. А правилно решење економских проблема, у смислу социалне правде, омогућиће развијање свима обдареним индивидуама, које данас живе у вртлогу моралне покварености. Решење васпитног проблема је идеална и највећа реформа једнога народа, а највећу славу уграбиће онај, који своје име буде везао за овако важну ствар.

Куманово.

Венцеслав Павловић.

НА ДРУМУ.

... Ја још чујем
у дрхтаву шуму
тупе одјеке пијука
и како чекићи звоне
на друму.
То радници бледи
суморни, бедни
жуљавим, рањавим рукама
туцају камење,
које се ломи и пршти
И велике прегршти
падају
и засипају
друм

Алек. Д. Аксић.

ČERGARI.

Putuju kola, rasklimatana, stara,
po moru blata i kiše.

Putuju!...putuju!...

Na njima se dremljiva šatra niše
i celo jato čergara.

Točkovi upadaju u blato sve više
i cvileći se izvlače i tuguju,
jer s njima samo olovni oblaci putuju
i katkad plavo nebo..

Konjić se previja slabi i trza jače —
na tananom mu se vratu
stari am odmara.

Priljubljuje se kao brat bratu,
dok bič fijuče i sa braćom plače
nad teškom sudbom čergara.

Srbobran.

Bogdan Ciplić.

ПРОЛЕЋНИ ДРХТАЈИ

Кад обаспе пролеће расцветале гране
мог тихог, раскошног врта,
осетим к'о кроз згонију усхићења
да све прохујале дане,
уморне, бледе, од дугих бдења
прекрива жални сан.

Ах, те радосне ласте кад плету
од сламе и блата гнезда
под старим чађавим кровом —
кроз моју душу попут звезда
које мину бескрајем у лету,
плане и утрне празан траг.

О зашто, зашто, сваког пролећа,
осећам хладан, бездушан бол
што се подмукло цери из угла
к'о одбегла срећа?...

Зашто шум обновљене природе,
мириси пољског цвећа,
снено кружење роде,
туже ме да плачем... да плачем?...

Шабаци.

М. Радовић.

ВАЈАР.

Дубоко, на дну своје душе, имао је он један тих, мали собичак, у коме је било камења и длета. У њему је он сам много и дуго радио.

Вајао је туђе увреде и свој бол. Вајао је све људске гадости. Клесао је грозу у хладно камење. Ударао је неуморно својим оштрим длетом, онако исто као што су њега били погрдама.

И увек када би ударио длетом по камену, кад год би уклесао бол, чежњу за срећом и људским добрим, један део његове душе, његове добре и племените душе, претворио би се у камен хладан и сив.

Најзад је клонуо изморен јадом, савладан болом, исцрпљен неподношљивим мукама. Његова рука није могла да се дигне, није могла више да удари чекићем, није могла више да зарије длето у камен, јер све срце и сва његова душа била је претворена у хладан камен.

Још и сада стоји његова скамењена душа као симбол његове бескрајне чежње за срећом и добрим и све људске злобе и неправде. Она је умрла јер није била довољно снажна да прими и поднесе све оно што доноси живот.

Србобран.

Богдан Чиплић.

ZFLOTYPIA.

— Утисци једне фантазије. —

По такту свирача са Уганде, моје су мисли са дугиним нијансама обојене, по мрачним кутовима лобање плесале танго, фокстроте, шимие...

Њихове одеће, у којим се окрећу горе и доле, биле су плаве, црвене, беле, а затим ниансиране сведене у круг...

И ко зна докле би оне играле тако, да се не макох и кроз мрачне коморе лобање продре један зрачак светлости и на црној позадини пројектова.

Zelotypia...

Окренух круг, два, подигох очи горе, кад опет засвира џаз и сену исто онако као да се нисам мако, Zelotypia...

Напустих салу полако, изгубих се у мрачним улицама, у лобањи су изумирали последњи акорди џаза, а мисли, сустале, и даље плесале тангое, фокстроте, шимие...

Шабач, 7. X. 1927.

Рад. Марковић.

Вилденбрух:

ПРОРОЧАНСТВО.

2.

Међутим дошла је и зима. Место, где се за време летњих дана вежбало, било је усамљено и путо. Једно после подне, када смо се сви заједно шетали у врту са закопчаним зимским капутима, приметих да се поред зида, који одваја врт од вежбалишта, скупља томила ђака. Они су се смејали и знацима дозивали остале. Приближио сам се и ја заједно са једним својим другом. Рекоше нам да је потребна тишина. »Моје вежба«, говорили су са пригушеним смехом. Мали није ништа примећивао.

Моје вежба? Погледали смо преко зида, који је био висок неколико стопа. На вежбалишту су стајале справе за пењање, барне и вратило. Моје, сам-самцит, шетао је тамо-амо са рукама у џеповима. Изгледало је као да о нечему мисли. Његова велика глава била је опуштена напред као обично. Притом је непрестано гледао у вратило, које се налазило на средини. Најзад он се реши и успентра уз њега тако невешто, да се истог тренутка претури преко главе на ону другу страну. Само немо, пре-дузимљиво намигивање посматрача спречило нас је да не пр-снемо одмах у гласан смех.

Забела, шта је радио смешни деран? Очевидно, пробао је да ли ће му поћи за руком да се попне уз вратило. Али зашто? Ради забаве? Или ради вежбања? То се од њега није очекивало.

Сада му, како изгледа, дође нека друга мисао. Али, свакако, своју намеру, није могао извести у капуту. Упркос великој хладноћи он скиде капут и остави га поред вратила. Очигледно било му је веома хладно. Руке су му биле сасвим модре, а прсти су му личили на мале мркве.

Шта је намеравао? Опрезно се обазре да га не би ко видео, али су се истог тренутка све главе склониле иза зида и он није никога опазио. Затим склопи своје мале руке као за молитву. Да ли се молио Богу и зашто? Иза зида настаде пригушен кикот и грцање, што нас за мало не ода. Најзад Мопс је био готов. Попе се по други пут на дрво и тада, раширених руку, да би одржао равнотежу он приступи своме путу, са таквим изразом на лицу, као да је свој живот ставио на коцку. С почетка, док је имао дебљи крај брвна испод својих ногу, ишло је прилично добро. Али шта ће бити када дрво постане тање? И поред свега тога мали би, можда, срећно доспео до краја, али га у томе спречи злоба његових другова. Иза зида се наједаред помолише главе и подиже гласна вика:

— Мопс паде! Мопс паде!

Мали као да се уплаши. Али ипак није хтео упропастити покушај и продужи да иде даље. На то читав чопор деце прескочи зид. Један деран дотрча до њега, шчепа обема рукама други крај вратила и поче га свом снагом трести. И поред свег напора мали се није могао одржати. »He!« викну он пригушено и истог тренутка полете доле. Подиже се урнебесан смех, који се ускоро утиша. Мопс, који иначе никога није увредио, који се склањао при свађама као пуж у своју кућицу, устреми се као бесан на оног дерана који га је оборио и удари га свом снагом обема песницама. Разуме се да није остало само на томе. Умешали су се и остали. Оваква дрскост од стране Мопса била је за њих нечувена. Ускоро за тим лежао је сироти дечко поред вратила са рукама на лицу, плачући очајно. С главе му беше пала капа и као да није примећивао да је још увек без капута.

Најзад умешаше се неки од старијих. Они растераше мучитеље, који су му се ругали, и покушаше да га утеше и охрабре. Али је све било узалуд. Пригушено јецање и неутешно климање главом био је једини одговор. Напоследку појави се *Хеб-домадер*. Управо сваке недеље водио је по један наставник завода надзор над питомцима и за време рада, и за време одмора, па како смо ми били једно одвећ књижевно друштво, то смо овог наставника, према грчком, назвали Хебдомадерон*). Ове недеље имао је ту дужност стари професор Данило, један крупан, дебео, бескрајно добар и пријатан човек. У тренутку када је пошао у врт да се прошета, ларма и дрека привуче му пажњу и

*) дежурни наставник.

он се брзим корацима упути к нама. Не осврћући се на нас, он приђе одмах сиротом дечку, који је још увек лежао згурен поред вратила, и поглади га по глави својом широком, крупном руком:

— Мопсе, Мопсе! Шта ти се догодило?

Када је младић чуо пријатељски глас старог професора, подиже се полако, али је лице још увек држао оборено. Оно је било сасвим поцрвенело од плача, а јецање није престајало.

— Обуци му капут! нареди стари Данило једноме од ђака.

— Зашто си се свукао на овој хладноћи? питао је он нигиљући се према дечку.

Мопс је ћутао.

— Пео се на вратило, одговорише двојица, тројица уместо њега.

— Вас не питам, окрену се Данило према њима. Мопс ће ми рећи. Зашто си се пео уз вратило? Хоћеш ли ми рећи?

— Свршиће се. —

Пирот.

С немачког, *Бора Мијалковић, VIII.*

SNOWI ŠUME.

Kraj drumā	zapada plovi.
šuma	Snovi
spava.	šume kraj drumā
Mesec žut	drhte od šuma
tiho obasjava	sano
svaki kut,	i odmiču lagano...
i put	

Alek. D. Aksić.

ЈЕДНОМ С ПРОЛЕЋА...

Једном с пролећа, док се у моме врту играла месечина и мирис цвећа испуњавао собу, посматрала сам око себе чудну игру. Све је певало и играло.

Моје очи, жедне среће, летеле су за месечевим зрацима, трчале за поветарцем, миловале грану јор-

гована у башти, развијале пупољке првих ружа и преклињале славуја да пева песму, коју до тада нисам разумевала.

Изломљена чежњом за нечим нејасним, ја сам принела своје усне једном цвету.

Заћутало је све. Тада су до мене допрле речи прве љубави...

Сада ветар тресе моје прозоре, плаше ме оголене гране јоргована, и ја свеке ноћи упирем свој поглед у тамно небо и чекам да још једном чујем тај сладак глас.

Куманово, 24. IV. 1928.

Косшадинка Маневић, VII.

САТИРА И ХУМОР Б. НУШИЋА.

— СКИЦА ЗА ШИРУ ОБРАДУ. —

2

Нушићева сатира и хумор у приповеткама и козеријама већ је друго. Природно је да за приказивање, мислим добро приказивање, много је теже писати хумористичне ствари, но у приповеткама и козеријама, у којима аутор може да буде јаснији, краћи, а често и бољи. То у првом реду важи за Нушића. И пре но што би се прешло на анализу појединих његових збирки приповедака и посебно, налазим да је потребно истаћи: против кога се Нушић диже, против кога „ратује“, т. ј. ко су његови обично главни јунаци и јунакиње. Његови најомиљенији „пријатељи“ су: удовице, распуштенице, пензионери, застареле девојке, кметови и председници, министри и њихове госпође и др.

Његова ратоборна душа нарочито се диже у *Бен Акиби*, збирци козерија и фељтона, где он продужава по старом. Он и ту ратује против својих старих „непријатеља“ и гледа у свакој прилици, на сваком месту да им се подсмехне, да их исмеје, просто речено да их „намагарчи“. Он ту пише за ширу читалачку публику и преко дорађаја и људи прелази ен passant, често не успева да да тачан и јасан карактер личности, о којој говори. Хумористичне ствари су, у првом реду приповетке, најлепше, најпријатније онда, када су течне, без икаквог натезања, и јасне. У *Бен Акиби* Нушић је дао неколико таквих ствари, али

већи број од њих, истина, јесте интересантан, али се ипак осећа нека затегнутост, неки притисак. *Бен Алиба* је збирка козерија и приповедака, које је Нушић пре тога објавио у једном угледном београдском листу, чији је био сталан сарадник. Пошто су ствари писане за лист, често и без воље и расположења, а затим за ширу читалачку публику, сасвим је разумљиво да нису све могле бити вредне. То је још једна слаба страна продуктивног Нушића, јер је он на тај начин почео да индустрилузује књижевност.

Општинско дете је једини већи знатнији роман своје врсте. У њему Нушићев „револуционарни“ дух наставаља и даље борбу противу „тирана“ и „угњетача“.

Ту скоро објављена је Нушићева приповетка *Divina comedia*, у којој остаје онај стари, непромењени Нушић. Али он, који је писао све о својој најближој средини, овде се диже изнад ње и покушава да да једну сасвим нову за њега самог приповетку, као што је створио М. Јелић. У овој приповетци Нушић има и неколико врло успешних апострофа, уперених у првом реду на гробаре. Овде је аутор показао моћ детаљног описивања. Он се упушта у најситније ствари и износи их. Тако н. пр.:

Умро је. Стављају ковчег са телом на сто, који се клати. Траже да га с којим предметом подупру, — и гле, налазе шпил његових карата са „кецом маком“, горе окренутим, и с њим подупиру ногару од стола. И као богомдани револуционар, кад одлази на онај свет, покушава и у рају да пропагира револуционарне идеје и, наравно, као „антидржавни“ елеменат бива избачен напоље.

Нушић покушава и у приповетци да се ослободи хумора и сатире и донекле успева. Овде је, може се слободно рећи, срећнији но на драми. Као плодови тих покушаја су *Рамзанске ве ери*, *Записи једног каплара* и *Девестопетнаестна*. Прве приповетке о ашиковању и љубави, управо обраде источних мотива; друга записи једног активног каплара о српско-турском рату и најзад збирка приповедака о нашој бар донекле, *деведесет трећој*, о трагичној деветстопетнаестој години. То је наша најбоља прозна епопеја, у којој се глорификује надчовечански напон нашег народа и прелаз преко Арбаније. Влад. Станимировић *Изгнаницима* овековечио је овај колосални историски догађај а Нушић *Девестопетнаестном*.

Киша лије. Борба још није свршена. Ветар дува, лис-

је опада. Крчма на периферији, у неком чорбуцаку, и официри седе за расклиматаним, столом, док лампа шкиљи а дебела кафеџика дрема и зева за старим келнерајом. Официри разговарају о страхотама рата, о патњама, о кући. И да би разбио тај штури штимунг, Нушић баца међу ове мирне, сентименталне људе, сите свих горчина живота, каквог „шљивчину“, весељака и на тај начин бар унеколико одолева својој разбукталој души, која се топи у хумору.

— Свршиће се. —

Р. М.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Једна ђачка књига песама.

Јован Д. Костић: *Згрчени Мошиви*. Скопље, 1928.

Данашња омладинска књижевност, а нарочито поезија, представља опширно поље за изучавање психологије наше омладине. Поезија је одувек била и остаће као огледало друштвеног живота. Њено проучавање дало је више пута драгоцене резултате по науку. Она је један од најбогатијих извора савремене историје и социологије. Ако је тачна она дефиниција, да је уметност систематизирање људских мисли и осећања, у облицима, онда је поезија та, која је најближе нашем омладинцу и која обухвата највећи део његових мисли и осећања.

У вртлогу светског рата потонуле су многе предратне вредности, срушили су се многи идоли. А када је страшна олуја прохујала и оставила за собом пустош и рушевине, ваљало је почети изнова. Натраг се није смело. И настало је очајно тражење новог. Али ново није нађено. Отуда она страховита пометња и дезоријентација. Међу многобројним именима младих нема ни једно, које би заслужило назив великог песника. Ниједан од њих није нашао спасоносан излаз, ниједан нас није повео у обетовану земљу. Они пак од старих, који су преостали после светског рата, показали су се неспособни за препород. И све се свршило тиме, што су се часописи гасили један за другим онако исто брзо, као што су се и појавили, односећи у заборав и многобројна имена. Они који су остали, тапкају и данас на истом месту исцрпљујући се у непрестаним понављањима. Ипак се код најмлађих, код оних који сада почињу да пишу, опажа извесно враћање предратним узорима (Шантић, Пандуровић, Дукић.)

Данашња омладина носи битно обележје послератног доба.

Могу се у главном посматрати два јасно оцртана типа омладинца, условљена нашим послератним политичким и друштвеним животом. Огромну већину школске омладине обухватила је жудња за уживањима. Хиљадама њих запостављају рад у школи, али не зато да би се одали ваншколском раду и самообразовању, већ да би имали што више времена за »провод«. За њих је школа средство да се што пре дође до лаког и удобног живота. Она им осигурава будућност, или бар изгледа да ће је осигурати.

Други тип је тип разочараних у животу и њихов је број сразмерно малобројан. То су већином синови пропалих паланачких занатлија и нижих чиновника, који су још од своје куће понели једну »вечиту сумњу« у сигурност свога положаја. И ако их на време не захвати она прва струја, довољан је један мали неуспех, обично несрећна љубав, па да заплове црним водама песимизма. Они се тада повлаче у своје куле од слонове кости и певају о »увелом лишћу« и бледом лицу своје Лауре, ту жећи се што их свет не разуме.

Оба ова типа јесу типови крајности. Средине, оне »златне средине«, данас готово и нема. Или, ако је и има, она је још далеко од тога да се њен утицај осети.

»Згргчени Мотиви« су једна интересантна по данашњу омладину веома карактеристична књига песама. Због та обухвата четрнаест песама, од којих је половина љубавних. Оно што одмах пада у очи, то је платонско, чисто дантеовски схватање љубави. Он опева своју драгану онако исто као што Данте опева своју Беатричу. За њега је она »хрџ тајанства«,

где вера и нада звоне рајским звуком
и где љубав носи тунику чистоте.

Једна друга песма (Визија) звучи чисто дантеовски. Она као да је цела изишла из *Vita nuova*.

Последња песма у овом првом, љубавном циклусу (Звуци сумње) опева једно »опште место«. То је онај моменат, када песник »открива коб«, да га његова драга не воли и он пева:

Па изгледам себи ко наивно дерле,
што се маша слабом и прљавом руком
да дохвати украс од злата и перле.

Ово је критични моменат у животу мање-више сваког младог песника. Ако није довољно јак да преброди ову кризу и да се тргне, он пада у крајњи песимизам.

То је, изгледа, случај и са нашим младим Костићем.

Други циклус његових песама долази да потврди наше мишљење.

Ево како »црне« (заиста!) изгледају речи, које песник »шара за црним и досадним столом«:

Као бледа сенка вучем се по свету
и подносим живот — поклоњено време.

А у своме чудном, неприметном лету
миба ме и грди разжарено време.

У вртлогу живота.

Или:

Као бесно псето уједа и пече
разжарено сунце изнад моје главе.

Куда?

Ко може рећи да песимизам овакве врсте није болест? Док је сунце за све нас извор енергије и живота, за њега је бесно псето које уједа! И ко од нас може остати равнодушан, када чита овакве стихове:

Осећам да нешто невидљиво, тајно
час грми и шуми, час шушти и гуди,
али увек, увек, непрекидно, трајно,
глас нејасан неки око мене блуди.
То Вечита Сумља тишти моје груди

Вечита сумља.

Ми верујемо да ово није чиста мода. Живот свакодневно ствара овакве људе. Околности, у којима човек проведе дане своје младости, утичу неоспорно много на његово духовно формирање. Али ми исто тако верујемо да има још толико много ствари, којима човек, нарочито млад човек, може да испуни свој живот. Истина је да живот ствара људе, али то не значи да људи не могу, бар у извесним границама, стварати свој живот. Филозофија није у томе да се непрестано понавља како је свет рђав, већ у томе да се он упозна и на неки начин поправи.

Има једна песма, на коју аутор, вероватно, не полаже много, али која за нас има нарочиту важност. То је бар у овој збирци једини моменат у коме песник напушта свој уски унутрашњи свет и баца један поглед изван себе. То је песма Волим. Али, на жалост, то је само један моменат. Песма бескућника такође отскаче од осталих. Она баца доста светлости на тајну младог Костића. Ту он говори по први пут о себи као о социалном бићу:

И лутам по мраку, по киши без стана,
као да испаштам неке грозне грехе,
док ме једном тако, у освитку дана,
не нађу смрзнутог испод неке стрехе.

Ко у овој мирној резигнацији неће увидети жртву друштвене неправде? Али, на жалост, и ово је код Костића само моменат.

Ипак ми не смемо поверовати да је Костић сасвим изгубљен. Не. Баш напротив. Последњи његови стихови буде у нама поново наду, коју смо изгубили још одмах у почетку. Ево како он завршава:

Ах! Судбино! Шта ћу? Куда поћи сада?!
Да л' уз стење горе, ил' у хук дубина?
Горе! Идем горе, иако се пада!
Па иако паднем, да паднем с висина!

Куда?

И ми ћемо заједно с њим поновити: Боље је летети високо, па ма и пасти, него пузети по блату.

Овај нас преокрет може једино радовати. И ми верујемо да наша нада неће бити узалуд.

А. Иговић.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

Примили смо на приказ:

Сав. М. Штедимлија: *Горшачка Крв*. Београд, 1928. Стр. 62; цена 15 дин. — За доказ колико је жртва Црна Гора поднела за наше народно уједињење у Светском и после рата, изишла је ова књига, у одличној техничкој опреми, са насловном и неколико илустрација у тексту. Садржај: У дванаестом часу, Горшачка Крв, Зрак Бог даде орловима, Које закон лежи у топузу, Трагови му нечовјештвом смрде, Дефицит биланса једне деценије. На крају су коментари г. г.: др. Секуле Дрљевића, Спасоја Пилетића, Јована С. Пламенца и др. Павла Чубровића. Поручује се код писца: Војвођанска 39, Београд.

Фреди Фазловски: *Ерошкон моје психе*. Лесковац, 1928. Стр. 16. — Књижица песама са доста угледања на В. Рајића, али без икаквог књижевног укуса.

ИСПРАВКЕ.

У чланку »Сатира и хумор Б. Нушића«, донетом у 2 броју, поткрало се доста грешака, од којих најважније исправљамо. У загради — како је раније стојало.

Стр. 30: ред 2 (аурта) аутора; 14 (лако) ако; 14 (јасни) расни; 18 (прваа) првом; 19 (ми) му; 23 (манижестују) манифестују; 24 (такве) такви; 29 (такве) такво; 33 (та) те; 35 (mortius) mortuis.

Стр. 31: ред 3 (књижевноста) књижевност; 22 (таква) такви; 23 (предмате) предратне; 35 (од историји) о; 36 (Онђе) Он ће.

ОД УРЕДНИШТВА.

Читаоцима, претплатницима, сарадницима и пријатељима „ЈУГА“.

Уредништво најзад успева, после великог труда и напора, да отпочне поново издавати лист, чији ће опставак зависити једино од вас, претплатника, чита-

лаца и пријатеља листа, те данас пушта 3. број, који с правом треба да наиђе на одушевљен пријем све школске омладине. *Брза помоћ — права помоћ.* Зато је преко потребно да повереници и сви они, којима је лист послат на углед и растурање, не чекају с пошљањем новца, него да **одмах** по распродаји **изврше обрачун.**

Као што је познато, велики је број оних, који нам дугују за 1. и 2. број. Њих уредништво и овога пута моли да измире своја дуговања што пре, или бар да нам заостале примерке врате, пошто их немамо за нове претплатнике.

При шиљању треба назначити за који се број новац шаље, да се не би чиниле пометње при одуживању.

Умољавамо све оне којима је послат лист, а неће да га примају, да исти врате, да их не би сматрали за своје претплатнике.

Многим сарадницима. — Добронамерна помоћ „Југу“ не састоји се у дугачким радовима, који су махом без вредности. Радови треба да буду што краћи, а бољи, и онда ће се имати успеха.

Југ излази једанпут месечно. Претплата од октобра до маја 16 дин. Повереницима до 50 претплатника 150%, до сто 200%, преко сто 250%. Све пошљке (рукопис, претплату и др.) слати на адресу: Уредништво „ЈУГА“ Куманово, Студеничка 13. Рукописи се не враћају. Писати што читкије на једној страни и с пуним потписом.

Уређује Одбор.

Власник, **Александар Д. Ансић.**

Штампарија: Глигоријевић Куманово

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

КЊИЖАРА ШТАМПАРИЈА И КЊИГОВЕЗНИЦА

ТОМЕ ГЛИГОРИЈЕВИЋА

КУМАНОВО

Прима на израду све штампарске и
књиговезачке послове по најумеренијој
цени и исте врши савршено технички и
на време

На стр. 33, 1 ред, треба читати: „За нас омла-
динце једно од најважнијих и без сумње“ и т. д.

oj
и

а-

